

UMUMIY O'RTA TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM-TARBIYA JARAYONINI TASHKIL ETISHDA ZAMONAVIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH

Sidiqova Muqaddas Abduvaliyevna

*Namangan Davlat Pedagogika instituti Pedagogika nazariyasi va tarixi
mutaxassisligi PNT-AU-25 Magistranti*

Ilmiy rahbar: Usmonova Muattar

Annotatsiya. Mazkur maqolada umumiy o'рта ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etishda zamonaviy pedagogik tajribalar va innovatsion yondashuvlarning o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish hamda o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan ta'limning ahamiyati yoritiladi. Maqolada zamonaviy yondashuvlarning ta'lim sifatini oshirishdagi roli ochib beriladi.

Kalit so'zlar: Ta'lim, tarbiya, zamonaviy metodlar, interfaol usullar, innovatsiya, pedagogika, AKT, o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ МЕТОДОВ В ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СРЕДНИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Аннотация. В данной статье анализируется роль современных педагогических методов и инновационных подходов в эффективной организации образовательного процесса в средних общеобразовательных учебных заведениях. Также подчеркивается важность интерактивных методов, использования информационно-коммуникационных технологий и студентоцентрированного образования. В статье раскрывается роль современных подходов в повышении качества образования.

Ключевые слова: Образование, воспитание, современные методы, интерактивные методы, инновации, педагогика, ИКТ, студентоцентрированное образование.

USE OF MODERN EXPERIENCES IN ORGANIZING THE EDUCATIONAL PROCESS IN GENERAL SECONDARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Annotation. This article analyzes the role of modern pedagogical experiences and innovative approaches in the effective organization of the educational process in secondary general education institutions. It also highlights the importance of interactive methods, the use of information and communication technologies, and student-centered education. The article reveals the role of modern approaches in improving the quality of education.

Keywords: Education, upbringing, modern methods, interactive methods, innovation, pedagogy, ICT, student-centered education.

KIRISH

Bugungi globallashuv sharoitida ta'lim tizimini zamonaviy talablar asosida tashkil etish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Ayniqsa, umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini samarali yo'lga qo'yish jamiyat taraqqiyoti uchun muhim omil hisoblanadi. Chunki aynan shu bosqichda o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishi, mustaqil fikrlash qobiliyati va ma'naviy qarashlari shakllanadi. Hozirgi kunda an'anaviy ta'lim usullari bilan cheklanib qolish yetarli emas. Zamonaviy jamiyat ijodkor, tashabbuskor va axborotni mustaqil tahlil qila oladigan shaxslarni talab etmoqda. Shu sababli ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish, interfaol metodlardan keng foydalanish hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llash zarurati ortib bormoqda. Zamonaviy tajribalar ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etish, o'quvchilarning darsdagi faolligini oshirish va bilimlarni mustahkam o'zlashtirishga xizmat qiladi. Bunday yondashuvlar orqali o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlik mustahkamlanadi, ta'lim jarayoni esa yanada mazmunli va qiziqarli tus oladi. Mazkur maqolada umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishda zamonaviy tajribalardan foydalanishning ahamiyati, asosiy yo'nalishlari hamda ularning amaliy natijalari tahlil qilinadi.

METODOLOGIYA

Zamonaviy ta'lim bugungi kun talablari asosida tashkil etiladigan, o'quvchi shaxsini markazga qo'ygan va uning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan tizimdir. Bu yondashuvda ta'lim jarayoni faqat bilim berish bilan cheklanmaydi, balki o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish, ijodkorlik va ijtimoiy faollik kabi ko'nikmalarni shakllantirishga ham xizmat qiladi. Zamonaviy ta'limning asosiy xususiyatlaridan biri — o'quvchi faoliyatining ustuvorligidir. Ya'ni, dars jarayonida o'qituvchi asosiy bilim manbai emas, balki yo'naltiruvchi va tashkil etuvchi sifatida ishtirok etadi. O'quvchi esa bilimni tayyor holda qabul qiluvchi emas, balki uni izlab topuvchi, tahlil qiluvchi va amalda qo'llovchi faol subyektga aylanadi. Bundan tashqari, zamonaviy ta'lim innovatsion pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlarga tayanadi. Bu metodlar orqali o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishi ortadi, ularning fikrlash doirasi kengayadi

va bilimlarni mustahkamlash darajasi yuqori bo'ladi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish esa ta'lim jarayonini yanada qulay va samarali qiladi. Zamonaviy ta'limning yana bir muhim jihati — individuallashtirishdir. Har bir o'quvchining qobiliyati, qiziqishi va ehtiyojlari inobatga olinadi. Bu esa o'quvchilarning o'z imkoniyatlarini to'liq namoyon etishiga yordam beradi. Zamonaviy ta'lim o'quvchini mustaqil fikrlaydigan, bilimni amaliyotda qo'llay oladigan va jamiyatda faol o'rin egallaydigan shaxs sifatida tarbiyalashga qaratilgan bo'lib, uning mohiyati ta'lim jarayonini samarali, interfaol va innovatsion asosda tashkil etishda namoyon bo'ladi.

Interfaol metodlar zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismi bo'lib, o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini oshirishga xizmat qiladi. Mazkur metodlar o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytiradi, ta'lim jarayonini bir tomonlama emas, balki o'zaro muloqot asosida tashkil etishga imkon yaratadi. Interfaol metodlarning asosiy mohiyati shundan iboratki, o'quvchi darsda faol ishtirok etadi, o'z fikrini erkin bildiradi va muhokamalarda qatnashadi. Bu esa uning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Masalan, "Aqliy hujum", "Klaster", "Debat", "Baliq skeleti", "Rol o'ynash" kabi usullar orqali o'quvchilar muammoli vaziyatlarni tahlil qiladi, o'z nuqtai nazarini asoslashga o'rganadi. Shuningdek, interfaol metodlar jamoada ishlash ko'nikmalarini shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Guruhli ishlash jarayonida o'quvchilar bir-birining fikrini tinglash, hurmat qilish va umumiy xulosaga kelish kabi ijtimoiy ko'nikmalarni egallaydi. Bu esa ularning kelajakdagi faoliyati uchun zarur bo'lgan muhim jihatlardan biridir. Interfaol metodlardan foydalanish darsni qiziqarli va samarali qiladi. O'quvchilar faqat tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi bo'lgani sababli bilimlarni yaxshiroq o'zlashtiradi. Bundan tashqari, bu metodlar o'quvchilarda ijodkorlikni rivojlantiradi va ularni mustaqil izlanishga undaydi. Interfaol metodlar ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi, o'quvchilarning faolligini ta'minlaydi hamda ularni mustaqil va tanqidiy fikrlashga o'rgatadi. Shu bois zamonaviy ta'lim tizimida ushbu metodlardan keng foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Ular ta'lim sifatini oshirish, darslarni samarali tashkil etish va o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada qiziqarli qilishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Zamonaviy maktablarda kompyuterlar, interaktiv doskalar, multimedia vositalari va internet resurslaridan keng foydalanish yo'lga qo'yilgan. AKTdan foydalanish dars jarayonini vizual va interfaol shaklda tashkil etish imkonini beradi. Masalan, taqdimotlar, videodarslar, animatsiyalar va elektron darsliklar yordamida murakkab mavzularni oson tushuntirish mumkin. Bu esa o'quvchilarning mavzuni yaxshiroq anglashiga va uzoq vaqt eslab qolishiga yordam beradi. Internet tarmog'i orqali turli ta'lim platformalari, elektron kutubxonalar va onlayn resurslardan foydalanish imkoniyati mavjud. Bu o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantiradi, ularni izlanishga undaydi. Masofaviy ta'lim shakllarining rivojlanishi esa ta'lim olish imkoniyatlarini yanada kengaytirdi. AKT o'qituvchilar uchun ham qulayliklar yaratadi. Ular darslarni rejalashtirish, materiallarni tayyorlash va baholash jarayonlarini yengillashtiradi. Elektron jurnal va kundaliklar orqali o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini kuzatish ham osonlashadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish ta'lim jarayonini zamonaviy, qulay va samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Bu esa o'quvchilarning bilim darajasini oshirish bilan birga, ularni zamon talablari asosida raqobatbardosh shaxs sifatida shakllantirishga yordam beradi.

O'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim zamonaviy pedagogikaning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, unda o'quvchi ta'lim jarayonining markaziy subyekti sifatida qaraladi. Bu yondashuvning asosiy maqsadi — har bir o'quvchining individual qobiliyati, qiziqishi va ehtiyojlarini hisobga olgan holda uning shaxsiy rivojlanishini ta'minlashdir. Mazkur yondashuvda o'qituvchi an'anaviy bilim beruvchi roldan ko'ra ko'proq yo'naltiruvchi, maslahat beruvchi va tashkil etuvchi sifatida ishtirok etadi. O'quvchi esa passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida bilimni mustaqil egallaydi. Bu esa o'quvchilarda mustaqil fikrlash, qaror qabul qilish va o'z nuqtai nazarini asoslash ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan ta'limda differensial yondashuv muhim o'rin tutadi. Har bir

o'quvchining bilim darajasi, o'zlashtirish sur'ati va qiziqishlari turlicha bo'lgani sababli, ta'lim jarayonida individual topshiriqlar va moslashtirilgan metodlardan foydalanish zarur. Bu esa o'quvchilarning imkoniyatlarini to'liq ro'yobga chiqarishga yordam beradi. Bu yondashuv o'quvchilarni erkin fikrlashga, ijodkorlikka va o'z ustida ishlashga undaydi. Dars jarayonida muammoli vaziyatlar yaratish, loyiha ishlari va mustaqil izlanishlar orqali o'quvchilar o'z bilimlarini amaliyot bilan bog'laydi. O'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim yondashuvi o'quvchilarning individual rivojlanishini ta'minlash, ularni mustaqil va ijodkor shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi hamda zamonaviy ta'lim tizimining asosiy talablaridan biri hisoblanadi.

XULOSA

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini zamonaviy yondashuvlar asosida tashkil etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir. Zamonaviy pedagogik tajribalar, interfaol metodlar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish ta'lim sifatini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim yondashuvi orqali har bir o'quvchining individual qobiliyatlarini rivojlantirish, ularni mustaqil fikrlashga va ijodkorlikka yo'naltirish mumkin. Bu esa nafaqat bilimli, balki keng dunyoqarashga ega, ijtimoiy faol va raqobatbardosh shaxslarni tarbiyalashga imkon beradi. Natijada, ta'lim jarayonida zamonaviy tajribalardan foydalanish o'qitish samaradorligini oshiradi, o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi hamda ularning bilimlarni chuqur va mustahkam o'zlashtirishiga xizmat qiladi. Shu bois ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish kelajak taraqqiyotining muhim sharti hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent: Adliya vazirligi nashri, 2020. – 45 b.
2. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi. – Toshkent: O'zbekiston, 1997. – 32 b.
3. Pedagogika: oliy o'quv yurtlari uchun darslik. – Toshkent: O'qituvchi, 2021. – 320 b.
4. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 250 b.
5. Ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2022. – 280 b.
6. Umumiy o'rta ta'lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasi. – Toshkent, 2019. – 40 b.
7. Abdullayeva Q. Pedagogik mahorat asoslari. – Toshkent: Ma'naviyat, 2018. – 200 b.